

OBSAH

Úvodní slovo k českému vydání

Úvod

Díl první

Život a pedagogické dílo

Kapitola I.

Dětství, mládí a počátky pedagogické činnosti Komenského

1. Husitské hnutí a táboři. Chelčický a Čeští bratři. 2. Léta učení ve škole a v akademii. Zformování sensualistické gnoseologie Komenského a jeho zájem o skutečný svět. 3. Začátek pedagogické činnosti Komenského v latinské škole v Přerově a ve Fulneku. 4. Sociálně ekonomické a politické příčiny třicetileté války. 5. Porážka Čechů v bitvě na Bílé hoře a krutý útisk českého národa. Komenského »Labyrint světa a ráj srdce« jako ostrá satira sociálně politického zaměření. 6. Psanecký život Komenského ve vlasti. Zesílené pronásledování protestantů v Čechách a ve vyhnanství.

(17)

Kapitola II.

Pedagogická práce J. A. Komenského v Lešně. Světová proslulost

1. Záměr napsat »Didaktiku velkou« a předchůdcové Komenského. 2. Komenský a Bacon Verulámský. 3. J. A. Komenského »Informatorium školy mateřské«. 4. »Brána jazyků otevřená«. 5. Komenského práce z oboru fyziky a astronomie. 6. Myšlenka »Pansofie« a překlad »Didaktiky velké« do latiny. 7. Pozvání Komenského do Anglie a do jiných zemí. Setkání s Descartem v Holandsku. 8. Komenského práce ve Švédsku a vestfálský mír. 9. Komenského práce v Uhrách. 10. »Orbis pictus« (»Svět smyslných věcí namalovaný«).

(50)

Kapitola III.

Poslední léta života velkého pedagoga-vyhnance

1. Pozvání Komenského do Amsterodamu. 2. Vydání úplných sebraných pedagogických spisů. 3. Předsmrtné práce. Komenského výzva k boji za mír na celém světě. Poslední snaha Komenského o uveřejnění jeho pedagogických prací.

(112)

Díl druhý

Pedagogický systém

Kapitola IV.

Didaktika velká

1. Smysl termínu »didaktika« na rozdíl od termínu »pedagogika« a jeho souvislost s pedagogikou. 2. Logika »Didaktiky velké«. 3. Komenského myšlenky o vědeckých základech pedagogiky. 4. Oprávněnost názvu »Didaktika velká«.

(135)

Kapitola V.

Filosofické názory J. A. Komenského

1. Národní charakter husitského hnutí v Čechách ve svém sociálně historickém základě. 2. Jak se vlivem objevů a vynálezů v XV. až XVII. století měnil světový názor a zejména světový názor Komenského. 3. Komenského názory na přírodu a jejich odraz v jeho pedagogickém světovém názoru. 4. Komenského názory na lidskou přirozenost a humanismus. 5. Komenského gnoseologie. 6. Komenského psychologické názory a jeho pojetí pedagogické psychologie.

(144)

Kapitola VI.

Cíl a podstata vzdělání

1. Sociální motivy Komenského v hledání cíle a podstaty vzdělání. 2. Hledání cest k míru na celém světě. 3. Blaho lidského rodu jako cíl vzdělání.

4. Komenského kritika scholastického vzdělání. 5. Podstata skutečného vzdělání. 6. Praktické úkoly vzdělání u Komenského.

(178)

Kapitola VII.

Princip přirozenosti

1. Přirozenost jako analogie přirozených vlastností člověka a základ demokratických a humanistických myšlenek Komenského. 2. Princip přirozenosti jako základ postupnosti, posloupnosti a iniciativnosti žáků při vyučování a zároveň jako základ snadného a zábavného vyučování.

(210)

Kapitola VIII.

Soustava vzdělávacích zařízení

1. Myšlenka učit všechny všemu. 2. Myšlenka jednotné školy. 3. Předškolní a školní vzdělání a výchova. 4. Škola obecná (s mateřským jazykem vyučovacím). 5. Latinská škola. 6. Akademie. 7. Nejvyšší vědecké instituce.

(228)

Kapitola IX.

Mateřský jazyk a učení cizím jazykům

1. Mateřský jazyk jako základ vzdělání a jako prostředek národní jednoty lidu v nejdřívejších kulturních vztazích. 2. Přirozené osvojování mateřského jazyka v rodině. 3. Komenského učebnice latinského jazyka. 4. Realismus Komenského v metodice učení cizímu jazyku jako prostředek překonávající verbalismus. 5. Mateřský jazyk jako základ studia cizích jazyků. 6. Přirozená metoda vyučování cizímu jazyku, jiné genetické, psychologické a logické odůvodnění u Komenského a koncentrické uspořádání učební látky.

(266)

Kapitola X.

Organisace školy a vyučovacího procesu

1. Původ a význam termínu »škola« a idea školy jako dílny lidskosti. 2. Základní prvky školy podle učení Komenského a zákony školy dobře spořádané.

(291)

Kapitola XI.

Uučovací metoda

1. Jak různě užívá Komenský termínu »metoda«. 2. Odstranění překážek a potíží a vytvoření příznivých podmínek, aby byla uvedena v život racionální vyučovací metoda. 3. Jak v žácích roznítil touhu po učení. 4. Komenského pojetí přirozené metody. 5. Sensualistické základy původní metody Komenského a zásady a pravidla didaktické metody, které z ní plynou. 6. Znak užitelnosti a přístupnosti jako kritéria pro výběr vyučovací látky. 7. Průběh vyučovacího procesu podle Komenského při správném, snadném a hbitém osvojování. Jak Komenský obměňuje Sturmova praecepta, exempla, imitatio. Požadavky na učebnice. 8. Nebezpečí verbalismu v organizaci vyučovací hodiny u Komenského. 9. Jak dodat vyučovací metodě praktického charakteru autopsie, autochrese, autopraxe, autolexie. 10. V jakém smyslu nazývá Komenský svou metodu mechanickou. 11. Hry žáků jako vyučovací metoda. 12. Závěry a kapitoly o metodice.

(309)

Kapitola XII.

Mravní výchova

1. Jaké místo zaujímají otázky mravní výchovy v díle Komenského. Anthropolocentrismus v ethice Komenského. Utilitarismus v jeho ethice. 2. Čtyři základní ctnosti v podání Komenského.

(352)

Kapitola XIII.

Kázeň

Tři druhy pojetí kázně.

(362)

Závěr.

(367)

Přílohy

Soupis pedagogických prací Komenského, chronologicky seřazených.

(378)

Slovník cizích slov.

(389)

Poznámky ke jménům.

(394)

Archip Alexejevič Krasnovskij.

(406)